אלו נאמרין פרק שביעי סומה

וילכו ויבאו א"ר יוחגן משום רבי שמעון בן

יוחי מקיש הליכה לביאה מה ביאה בעצה

רעה אף הליכה בעצה רעה יויספרו לו

ויאמרו באנו וגו' וכתיב אפם כי עז העם אמר

רבי יוחגן (סימן אמ"ת לבד"ו לוי"ה) משום ר"מ כָל לשון הרע שאין בו דבר אמת

בתחילתו אין מתקיים בסופו יויהם כלב את

העם אל משה אמר רבה שהסיתן בדברים

6 פתח יהושע דקא משתעי אמרי ליה דין

יראש קטיעה ימלל אמר אי משתעינא אמרי^ס

בי מילתא וחסמין לי אמר להן וכי זו בלבד

עשה לנו בן עמרם סברי בגנותיה קא משתעי

אישתיקו אמר להו הוציאנו ממצרים וקרע לנו

את הים והאכילנו את המן אם יאמר עשו

סולמות ועלו לרקיע לא נשמע לו עלה

נעלה וירשנו אותה וגו' והאנשים אשר עלו

עמו אמרו לא נוכל וגו' אמר ⁰רבי חנינא בר

פפא דבר גדול דברו מרגלים באותה שעה

כי חזק הוא ממנו יאל תקרי ממנו אלא ממנו

כביכול אפילו בעל הבית אינו יכול להוציא

כליו משם יארץ אוכלת יושביה היא דרש

רבא אמר הקב"ה אני חשבתיה למובה והם

חשבו לרעה אני חשבתיה למובה דכל היכא

דמטו מת חשיבא דידהו כי היכי דניטרדו ולא

לשאלו אבתרייהו ואיכא דאמרי 🔊 איוב נח

נפשיה ואטרידו כולי עלמא בהספידא הם

חשבו לרעה ארץ אוכלת יושביה היא ונהי

בעינינו כחגבים וכן היינו וגו' אמר רב

משרשיא מרגלים שקרי הוו בשלמא ונהי

בעינינו כחגבים לחיי אלא וכן היינו בעיניהם

מנא הוו ידעי ולא היא כי הוו מברי אבילי

תותי ארזי הוו מברי וכי חזינהו סלקו יתבי

באילני שמעי דקאמרי קחזינן אינשי דדמו

לקמצי באילני זותשא כל העדה ויתנו את

קולם ויבכו יאמר רבה אמר רבי יוחגן אותו

היום [ערב] תשעה באב היה אמר הקב"ה

הן בכו בכיה של חנם ואני אקבע להם

בכיה לדורות ויאמרו כל העדה לרגום אותם

בו א מיי׳ פ״ב מהל' כלי המקדש הלכה יב סמג . עשיו מסח

עין משפם

תורה אור השלם 1. וַיִּסַפָּרוּ לוֹ וַיֹּאמִרוּ בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָנוּ וְגַם זְבָת חְלְב וּדְבַשׁ הִוֹא וְזָה פִּרְיָה:

במדבר יג כז במובו יגכו 2. וַיַּהַס כְּלֵב אֶת הְעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עְלֹה נעלה וירשנו אתה כי

3. וַיּוֹצֵיאוּ דִּבֵּת הָאֶרֶץ אֲשֶׁר תָרוּ אֹתָה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַאמֹר הָאָרֶץ יִשְׂרָאֵל לֵאמר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בָהּ לְתוּר אשר ראינו בתוכה אנשי אָשֶר רְאִינוּ בְּתוּכָה אַנְשִׁי מְדּוֹת: במדבר יג לב 4. וְשָׁם רְאִינוּ אָת הַנְּפָלִים בְּנֵי עֻנְיָּ מַן הַנְּפָלִים וְנְהֵי בְעִינִינוּ הַנִּינִינוּ ַרְּבָּי בְּעֵינֵינּהְ כַּחֲגָבִים וְכַן הְיִינּה בָּעֵינֵיהָם: במדבר יג לג בְּעֵינֵייָה. במובו ג'לג 5. וַתִּשְּׂא כָּל הָעֵדָה וַיִּתְנוּ אֶת קוֹלָם וַיִּבְכּוּ העם בלילה ההוא:

וַיֹּאמָרוּ כָּל הָעֵדָה בְּנִים ה בְּאהֶל בְּל מי לְרְגוֹם אֹתְם בְּאֶבְנִים לְרָגוֹם אֹתָם בְּאֶבְנִים וּבְבוֹד יִיְ נְרְאָה בְּאֹהֶל מועד אֶל כָּל בְּנֵי יַשְׂרָאֵל: במדבר ידי ָּיִנְיְּנְעִיה. במו הְאָנְשִׁים מוֹצְאֵי דִבָּת הָאָרֶץ רְעָה מוֹצָאֵי דִבָּת הָאָרֶץ בַּמַגַּפָה לִפָנֵי יִיָּ:

8. ויהי כעלות הכהנים נִשְׁאֵי אֲרוֹן בְּרִית יְיְ מִתּוֹךְ הַיִּרְדִּן נִתְּקוּ בַּפּוֹת רַגְּלִי הַבֹּהַנִים אֶל הָחָרָבָה וַיּלְבוּ מֵי הַיַּרְבֵּן לִמְקוֹמְם וַיָּשֶׁבוּ מֵי הַיַּרְבֵּן לִמְקוֹמְם בּרְמוֹל שִׁלְשׁוֹם על כָּל גְדוֹתְיו:

יהושע ד יח יוושעז יח. 9. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר תַּם כָּל הָעָם לַעֲבוֹר וַיַּעֲבֹר אֲרוֹן יִי והַכּהַנִים לפני העם:

יהושע ד יא יהושע ד יא 10. וַיָּבֹאוּ עַד גֹּרֶן כִּידֹן. וַיִּשְׁלַח עָוָא אֶת יְדוּ לֶאֱחוֹ אֶת הָאָרוֹן כִּי שְׁמְטוּ הַבְּקָר: דברי הימים א יג ט

וברי המים איגט. וַיִּחַר אַף יְיָ בְּעֻזְּה וַיַּבֵּהוּ שָׁם הְאֱלֹהִים עַל השל וימת שם עם ארוו פָּרֵץ יִיְ פֶּרֶץ בְּעָזָה וַיִּקְרְא לִמְקוֹם הַהוּא פָּרֶץ עִזָּה עַר הַיּוֹם הַזֶּה:

13. זְמָרוֹת הָיוּ לִי חֻקֶּיךְ בְּבֵית מְגוּרֵי: . תהלים קיט נד

שמואל בוח

1ב הָתָעִיף עֵינֶיךְ בּוֹ ואיננו כִּי עשה יַעשׁה לו בְנֶפַיִּם בְּנֶשֶׁר יְעוּף הַשְּׁמִיִם: משלי כג ה 15. וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נְתָן כִּי עֲבֹרַת הַקֹּרֶשׁ עֲלַהֶּם

16. וַיַּךְּ בְּאַנְשֵׁי בֵּית שָׁמֶשׁ כִּי רְאוֹ בַּאֲרוֹן יִיְ וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ חמשים בעם מכַה גדולַה:

למקומס. שהכהנים עמדו במקומס עד שעברו כל העם וכשעברו נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה ונמשכו לאחוריהם פסיעה אחת נמלאו כהנים מלד זה כו'. ואע"ג דההוא קרא דויהי כאשר תם להוליא דבה נתכוונו: אינו מחקיים. שמחזיקין אותן השומעין כבדאין כל העם לעבור קדים דמשמע דהאי נתקו רגלי הכהנים בעבר השני

כתיב לא הוי הכי אלא אין מוקדם ומאוחר דאי כסדרן כתיב הא נפקי להו מן הירדן דכתיב ויעבור ארון ה׳ והכהנים לפני העם והעם עלו וכיון דארון והכהנים עלו ועברו אחריהם עד שבאו לפניהם הרי יצאו מן הירדן ומאי תו דקאמר [יהושע ד] וילו יהושע את הכהנים לאמר עלו מן הירדן אלא אין מוקדם ומאוחר והאי עלו מן הירדן דקאמר להו הכי קאמר להו סלקו רגליכם לאחוריכם ועודם בעבר המזרחית וכתיב בתריה נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה וישובו מי הירדן אל מקומס: נשא ארון את נושחיו ועבר. והיינו קרא קמא דכתיב ויהי כאשר תם כל העם לעבור [ויעבור] ארון ה' וגו': על עסקי שלו. שגגה ששגג לחחו בו: שעשה לרכיו. ושל לשון כי ישל זיתך (דברים כח) ובשלייתה (שם) דבר המוטל מלמעלה למטה: הארוז היים לעולם. שהרי נגנז כדאמר ביומא (דף נב:) שגמו יאשיהו: חררה. עוגה שאופין על פני הנחלים: נענש דוד. שמת עוזא על ידו: זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי. כשהייתי בורח מפני אויבי ואגור מפניהם הייתי משתעשע בחוקיך והיו לי לזמירות לשעשעני: המעיף. לשון ש [כפול] וכפלת מתרגמינן ותיעוף (שמות כו) שאם תכפיל עיניך לסתום עין בהסח הדעת מהסתכל בהן מיד ואיננו: לא נתן. עגלות משה לבני קהת לפי שיש עליהם לשחת בכתף כי לא היו ממונים אלא על דבר קדושת הארון והשולחן [והמנורה ומזבח הוהבן: ויך בחנשי בית שמש. לא בהך הכאה דדוד כתיב אלא כשהביאוהו הפרות מפלשתים. ואיידי דאיירי בארון נקט לה: משום דראו. ונסתכלו בו ויך בתמיה: קולרין ומשתחוים היו. לא בטלו ממלאכתן לכבדו. והאי ראו לשון בזיון כמו אל תראוני שאני שחרחורת (שיר א):

באבנים וכתיב יוכבוד ה' נראה באהל מועד אמר רבי חייא בר אבא מלמד שנמלו אבנים וזרקום כלפי מעלה יוימותו האנשים מוציאי דבת הארץ רעה במגפה אמר רבי שמעון בן לקיש שמתו מיתה משונה אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא מלמד שנשתרבב לשונם ונפל על מיבורם והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות במיבורם

מלמד שמתו מיתה משונה. נראה דרעה במגפה דרש:

מאו

ומטיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון ומסיבורם ונכנסות בלשונם ורב נחמן בר יצחק אמר באסכרה מתו: וכיון שעלה האחרון שבישראל מן הירדן חזרו מים למקומן שנאמר יויהי בעלות הכהנים נושאי ארון ברית ה' מתוך הירדן נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה ויְשובו מי הירדן למקומם וילכו כתמול שלשום על כל גדותיו נמצא ארון ונושאיו וכהנים מצד אחד וישראל מצד אחד נשא ארון את נושאיו ועבר שנאמר פויהי כאשר תם כל העם לעבור ויעבור ארון ה' והכהנים לפני העם ועל דבר זה נענש עוזא שנאמר ייויבאו עד גורן כידון וישלח עווא את ידו לאחוז את הארון אמר לו הקב"ה עווא נושאיו נשא עצמו לא כל שכן ייוחר אף ה' בעוזא ויכהו שם על השל וגו' רבי יוחגן ור"א חד אמר על עסקי שלו וחד אמר שעשה צרכיו יוחגן ור"א בפניו וימת שם עם ארון האלהים א"ר יוחנן עווא בא לעוה"ב שנאמר עם ארון האלהים מה ארון לעולם קיים אף עווא בא לעוה"ב ביויחר לדוד על אשר פרץ ה' פרץ בעווא א"ר אלעזר שנשתנו פניו כחררה אלא מעתה כל היכא דכתיב ויחר ה"ג התם כתיב אף הכא לא כתיב אף דרש רבא מפני מה גענש דוד מפני שקרא לדברי תורה 9 זמירות שנאמר 13 זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי אמר לו הקב"ה ד"ת שכתוב בהן יודעין עיניך בו ואיננו אתה קורא אותן זמירות הריני מכשילך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין אותו אדכתיב בולבני קהת לא נתן כי עבודת הקודש וגו' ואיהו אתייה בעגלתא יווד באנשי בית שמש כי ראו בארון משום דראו ויך (אלהים) רבי אבהו ורבי אלעזר חד אמר קוצרין ומשתחוים היו וחד אמר מילי נמי אמור

וכהנים עברו אחריהם עד שבא לפניהם הרי יצאו להם מן הירדן ומאי תו דקאמר ויצו יהושע את הכהנים לומר עלו מן הירדן אלא אין מוקדם ומאוחר בתורה והאי עלו מן הירדן דקאמר להו ה"ק להו סלקו רגליכם לאחריכם ועודם בעבר המזרחי וכתיב בתריה נתקו כפות רגלי הכהנים אל החרבה ויצאו מי הירדן למקומם: נשא ארון את נושאיו ועבר והיינו קרא קמא דכתיב ויאהי כאשר תמו כל העוברים לעבור ל"ה. ויך באנשי בית שמש לא בתוך הכאה דדוד כתיב אלא כשהביאו הפרות מפלשתים ואיידי דאיירי בארון נקט לה: משום דראו בו ונסתכלו [ויך בתמיץ]. קוצרים ומשתחוים היו ולא בטלו מן המלאכה

וילכו ויבאו. לא גרסינן וכתיב חֹן אלאן וילכו יתירא הוא כיון דכתיב ש ולעילן וישובו לא הוה ליה למימר אלא ויבאו אל משה וגו': מקיש הליכתן. שהלכו לתור לביאתן: אף הליכתן בעלה רעה. שמתחילה

לפיכך אומר דבר אמת תחילה כדי שיאמינו. ואף מרגלים לכך פתחו בשבח הארץ תחילה: ויהם. שיתקן: אל משה. בדברים שהתחיל לדבר במשה והיו סבורים שבגנותו רולה לספר: שהסיתם בדברים. כדמפרש ואזיל: דחזייה. כלב ליהושע שרצה לדבר ושיתקוהו במיפה ואמרו לו ראש הקטוע ידבר מי שראשו קטוע שאין לו בנים ליטול חלק בארץ הוא ידבר בפנינו: וחסמין לי. משתקין אותי: עלה נעלה. אף לשמים אם יצוה עלינו: ממנו. מן הקב"ה: אל מקרי לא גרם שאין הפרש קרייה בין ממנו הנאמר על יחיד שנדברים עליו לממנו של רבים שאומרים על עלמן: י אינו יכול להוליא כליו. אם הפחידם שם: בעל הבים. אדון העולם: אני השבחיה לטובה. שהראיתיה להם כאוכלת יושביה שמתים בה תדיר: שכיב איוב. שלא תגין זכותו עליהם. והיינו דקאמר כלב סר ללם מעליהם י: ה"ג ולא היא כי הוו מברי אבילי חותי ארזי הוו מברי. ולא היו שקרנים בזאת (ולא היו נראים בהן שקרנים) דאינהו שמעינהו לאמוריים שקורין אותן חגבים דכי הוו אמוריים מברין את אביליהם כשחחרין מן הקבר כדאמר לעיל דכל היכא דמטו שכיב חשיבא מנייהו ומברין לאבל סעודה לנחמו מותי ארזי הוו מברי להו: וכדחזינהו. והם יראים לעמוד לפניהם סלקי ויתבי באילני: וזרקום כלפי מעלה. שדי 6 לרגום אותם [וקאי] נמי אכבוד ה': במגפה. מדלא קרינן במגפה משמע במיוחדת וראויה להם במדה כנגד מדה: באסכרה מסו. שהיא באה על לשון הרע כדאמרינן בבמה מדליקין (שבת דף לג:): וכיון שעלה כו'. סיפא דברייתא דלעיל היא אלא איידי דתנא בה ומכאן אתה מחשב לאשכול נקט לה לפרשת מרגלים הכח: שבו המים

מ״ל דחוייה ליהושע,ב) [פי׳ להכי קרי ליה ריש קטיעה לפי שקראו משה יהושע כלומר ראש שמו קטוע לפי שהיו"ד קטיעה היא. ערוך ערך רש בן, ג) [מנחות נג: ערכין טו.], ד) [ע' פרש"י דהכא ותום' ערכיו טו: ד"ה אל מקרי וכו' וכן בשאלתות ליתא], ה) [ע' ב"ב טו:], ו) ותענית כט. סנהדרין ט) וכש"לו. י) ול"ל אחרד"ה בעלו. ל) ובמדבר יגו. ל) נ"י שרנו, מ) [רש"ל],

גליון הש"ם גמ' זמירות שנאמר וכו'. עי' עירובין יח ע"ב

ובמהרש"ה בח"ה שם:

מוסף רש"י

. בעל הבית. הקדוש נרוך הוא (מנחות נג: ערכין טו.). שמתו מיתה משונה. באותה מיתה ההגונה להם, מדה כנגד מדה. הם חטאו בלשון ונשתרבב לשונם כו׳, לכך נאמר במגפה ולא במגפה. וזהו לפני ה'. מותה הראויה להם על פי מדותיו של הקב"ה שהוא מודד מדה כנגד מדה

תוספות שאנץ

, לו נשיא אלהים אתה בתוכנו: וילכו ויבאו. ל"ג וכתיב [אלא] וילכו יתירא הוא כיון דכתיב וישובו לא . הוה ליה למימ׳ אלא ויראו אל משה: ראש קטיעא מי שאיז לו בנים ליטול חלק הפרש ממנו דיחיד לממנו דרבים ל״ה. וא״ד איוב נח נפשיה שלא תגין זכותו עליהם. והיינו דאמר איוב משה היה והיינו רכתיב היש בה עץ (אם) ועץ] זה איוב כלומר יי צודנו חי ולמה נקרא עץ . שהיה מגין עליהם בזכותו כעץ: ה"ג ולא היא כי הוו מברי ואכלי. כי הוו אמוריים מברין מלאכל סעודת אבלים כשחוזרין מז הקבר דאמר לעיל בכל . דוכתא דמטו שכיב חשיבא מרגלים והיו יראים לעמוד בפניהם סלקי ויתבי באילנות. לקומצי איתא במדרש מעשה בבתו של ענה שהלכה לפרדס אביה ולקטה רמון מן האילן בתוכה והיתה יראה פז יבוא אביה בפרדס ויראו וזרקה חוץ מז הפרדם ויצא המרגל משם והלך לו: במגפה. מדלא כתיב במגפה משמע במיתה באסכרה. שהיא באה על לשון הרע. וכיון שעלה אחרון שבישראל כו׳. סיפיה דבריית׳ דלעיל היא אלא איידי דתנא בה ומכאז כד חוזר לדיבורו: נמצא את האד כר. דאע"ג דההוא קרא דויהי כאשר תמו כל העוברים לעבור קדים דמשמע דהאי נתקו רגלי הכהנים בעבר השני 🗘 הא נפקי להו מן הירדן דכתיב ויעבור ארון ה׳ והכהנים לפני העם והעם כבר עלו וכיון דארון

א) נראה דל"ל כתיב לא הוי הכי אלא אין מוקדם ומאוחר בתורה דאי כסדרן כתיב הא נפקי וכו'.